

Основні негативні наслідки зміни клімату для міст

Ольга Шевченко, к.геогр.н., доцент
кафедри метеорології та кліматології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Житомир
21 грудня 2018

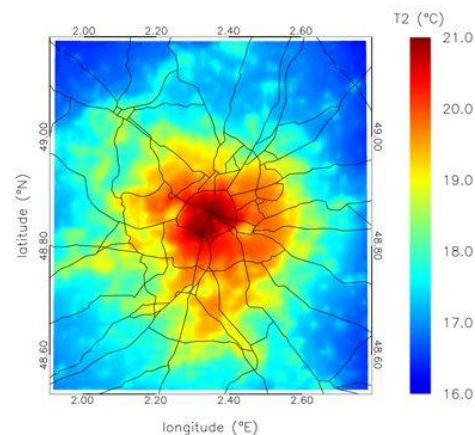
Міста

- Згідно з рекомендаціями ООН, уніфікований показник чисельності жителів міста має становити понад 20 тис. осіб. Втім, найчастіше кожна країна використовує власні критерії визначення статусу населеного пункту.
- В Україні населений пункт може отримати статус міста якщо в ньому проживає не менше 10 тис. жителів.
- У більшості високорозвинутих країн у містах проживає 75–80 % населення, в Україні – 68 %. Понад третина (33,7 %) усіх міських жителів України зосереджена в чотирьох областях: Донецькій, Луганській, Дніпропетровській і Запорізькій.
- Маріуполь
- За даними Держкомстату найбільшими містами України є Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Донецьк, Запоріжжя, Львів, Кривий Ріг, Миколаїв, Маріуполь

Мікрокліматичні особливості міста:

- Відмінності термічного режиму (формування у місті, так званого *острова тепла* – ОТ),
- Наявність специфічної циркуляції – сільського бризу (що утворюється за безвітряної погоди внаслідок існування острова тепла),
- Зміна вітрового режиму міста,
- Зниження відносної вологості у місті (формування сухого острова),
- Особливості у формуванні режиму хмарності над окремими частинами міста,
- Зростання кількості опадів та випадків туманів,
- Зменшення тривалості залягання снігового покриву.

Чинники, що посилюють вразливість міста до проявів кліматичної зміни порівняно з іншими територіями

• особливості локального мікроклімату, що можуть посилювати прояви кліматичної зміни; розвиненої інфраструктури

• особливості роботи основних міських інфраструктурних елементів, що посилюють прояви кліматичної зміни; деякі негативні наслідки кліматичної зміни;

10% не інфіл

О. Шевченко: Основні негативні наслідки зміни клімату для міст, 2018

ація

глибока
ільтрація

Кліматичні зміни можуть спричинити

```
graph TD; A[Кліматичні зміни можуть спричинити] --> B[прямі (фізичні) ризики (підтоплення, аномальна спека, тощо)]; A --> C[непрямі – порушення нормального функціонування окремих систем та складнощі у наданні базових послуг населенню (водопостачанні, міському транспорті, енергозабезпеченні тощо).];
```

прямі (фізичні) ризики
(підтоплення, аномальна
спека, тощо)

непрямі – порушення
нормального
функціонування окремих
систем та складнощі у
наданні базових послуг
населенню
(водопостачанні, міському
транспорті,
енергозабезпеченні тощо).

Великі міста

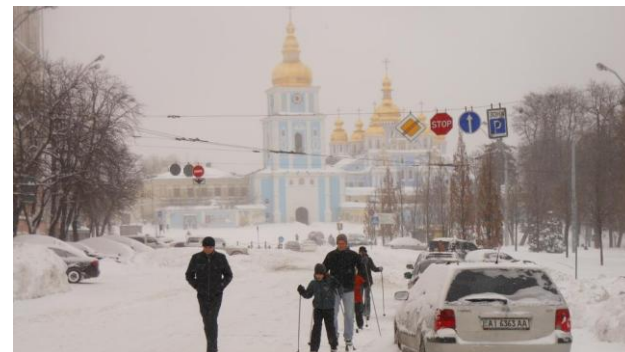
Є

дуже вразливими

до зміни клімату

Основні потенційні негативні наслідки зміни клімату, що можуть проявлятися у містах:

1. Тепловий стрес;
2. Підтоплення;
3. Зменшення площ та порушення видового складу міських зелених зон;
4. Наслідки стихійних гідрометеорологічних явищ;
5. Зменшення кількості та погіршення якості питної води;
6. Зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів;
7. Порушення нормального функціонування енергетичних систем міста.

Тепловий стрес

Ризик виникнення теплового стресу (*heat stress* – англ.) у містах може зростати зі зростанням температури повітря, повторюваності спекотних днів, тропічних ночей, проявів хвиль тепла у містах та посиленням острова тепла.

Соціальні чинники, що впливають на вразливість міста до теплового стресу

Структура міського населення:
значний відсоток вразливих груп населення (люди похилого віку, діти, люди з хронічними захворюваннями)

Якість **медичного** обслуговування;

Доступ населення до джерел з достовірною **інформацією** про погоду, інформування населення про правила поведіння під час спеки;

Вплив зміни клімату на водні ресурси

Зміни клімату можуть спричинити прояв двох протилежних наслідків –

зменшення поверхневого стоку (що може означає зменшення водопостачання та загрозу економічному розвитку)

та його **зростання** (що загрожує переповненням побудованих водосховищ та потенціальною можливістю розвитку паводків).

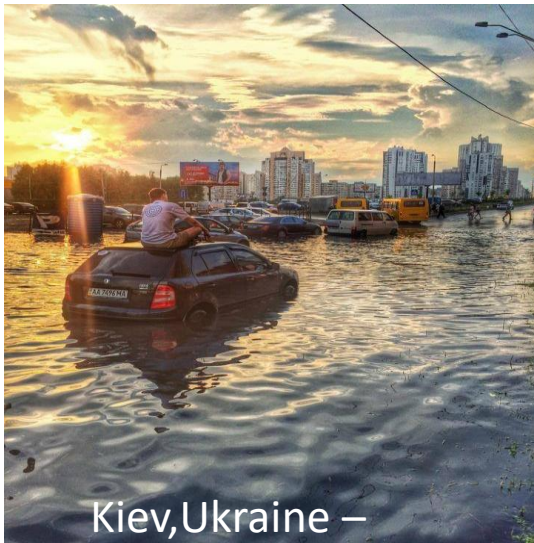
Досить часто на певній території, на фоні загального зменшення стоку, можуть спостерігатися **паводки**, спричинені сильними дощами чи швидким сніготаненням.

Вразливість міста до підтоплення

Підтоплення в місті може бути спричинено:

- ✓ Випаданням значної кількості опадів за короткий період;
- ✓ Швидким таненням значної кількості снігу;
- ✓ Підняттям рівня води у водних об'єктах міста;
- ✓ Паводками на річках,
- ✓ І для населених пунктів, що розташовані на узбережжях – сильними штормами з високими хвилями або підняттям рівня Світового океану.

Kiev, Ukraine –

Важливо!

Міська інфраструктура (відсутність або поганий стан зливової каналізації),

Фізико-географічні особливості міста (висота над рівнем моря, гідрографія),

Переважаючі штучні водонепроникні поверхні у містах,

Структура населення міста та медичне забезпечення

Вразливість міських зелених зон

- ✓ Кожен вид рослин пристосований до певних екологічних умов (тепла, вологи, надходження сонячної радіації, тривалості вегетаційного періоду, тощо) – зі зміною клімату ці умови змінюються;
- ✓ Поява нових хвороб та шкідників становить значну загрозу для міських рослин;
- ✓ Забруднення атмосферного повітря;
- ✓ Робота комунальних служб, що відповідають за зелені насадження;
- ✓ Відсутність вільного простору для забудови і знищення зелених зон в центральній частині міста

Кумулятивний вплив зміни клімату та зростання рівня забруднення атмосферного повітря на стан зелених насаджень в центрі м. Києва

Наслідки стихійних гідрометеорологічних явищ

Особливості:

- прогнозування СГЯ пов'язано с певними складнощами (інколи важко спрогнозувати інтенсивність явища, час його початку та завершення, точне місце прояву);
- можуть призводити до найрізноманітніших наслідків – до перебоїв у нормальній роботі інфраструктури міста, руйнувань або пошкоджень промислових об'єктів, що може спричинити аварійні викиди чи скиди забруднювальних речовин в довкілля, людські жертви, порушення функціонування міської інфраструктури, сильний вітер може стати причиною обривів ліній електропередач та перебоїв у електропостачанні, пошкодження дерев у місті (що в свою чергу також призводить до негативних наслідків);
- наслідки можуть бути дуже масштабними і потребувати значних коштів для їх ліквідації;
- є ризик людських жертв

Вразливість міста до погіршення якості та зменшення кількості питної води

Нестача власних джерел водопостачання та/або неналежна якість води в них і використання привізної води;

Використання води з поверхневих джерел підвищує ймовірність погіршення її якості та/або зменшення кількості внаслідок зміни річкового стоку;

Потужні промислові об'єкти, що споживають значну кількість води та/або здійснюють скиди у водні об'єкти міста;

Належний стан водопровідної мережі.

Вразливість енергетичних систем міста

Вплив кліматичних змін на енергетичну систему може проявлятися у двох основних напрямках:

- **Зміна попиту на електроенергію** (наприклад, зростання температури повітря та повторюваності хвиль тепла, призводить до зростання електроспоживання на кондиціонування повітря приміщень та навантаження на енергосистему в літній період).
- **Вплив на виготовлення електроенергії та енергопостачання споживачів** (зростання температури повітря в теплий період року негативно впливає на роботу ТЕС та АЕС через підвищення температури води у системах охолодження, що може спричинити аварійну зупинку станцій; сильний вітер, сильні снігопади, ожеледь, паморозь та деякі інші стихійні гідрометеорологічні явища (СГЯ) можуть призвести до обривів ліній електропередач та порушення нормального енергопостачання споживачів)

Вразливість енергетичних систем міста

Важливо!

Швидке зростання кількості населення міста призводить до зростання споживання електроенергії та навантаження на енергетичні системи міста

Для зниження вразливості енергетичної системи міста необхідною є наявність у місті кількох джерел електропостачання (або можливість **використання альтернативних джерел**), що можуть забезпечити безперебійне енергопостачання у випадку зупинки однієї зі станцій міста. Або, принаймні, наявність автономних джерел енергії для стратегічних об'єктів на випадок аварійних ситуацій.

Зміни клімату —→ здоров'я

За даними ВООЗ (хоча оцінка наслідків зміни клімату для здоров'я може бути тільки дуже приблизною):

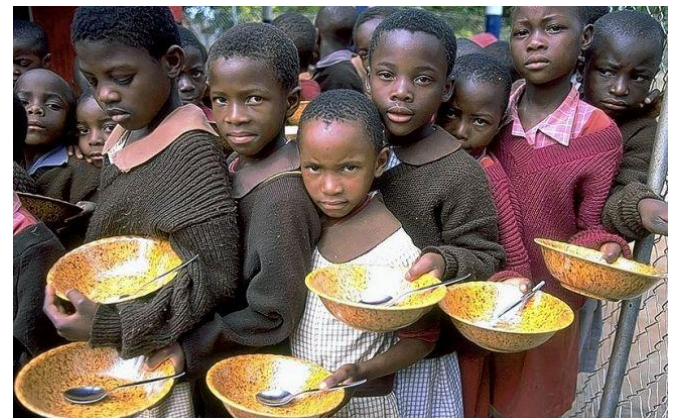
зміна клімату спричинить близько 250 тисяч додаткових смертей на рік в період з 2030 за 2050 рік.

38 000 осіб помруть через вплив спеки на людей похилого віку,

48000 - через діареї,

60 000 - через малярії і

95 000 - через дитяче недоїдання

Вразливість міста до зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів

Сильна спека та інтенсивні короткострокові **коливання температури** можуть серйозно впливати на здоров'я. Спека – викликаючи тепловий (гіпертермія), а різке похолодання – холододовий стрес (гіпотермія), що призводить до збільшення смертності від серцевих і респіраторних захворювань.

Зміна «[географічних зон хвороб](#)». Через кліматичні зміни у велику кількість регіонів світу прийдуть нетипові для них хвороби, з якими буде досить важко боротися.

Розповсюджуватися вони будуть через неякісну воду, комах, молюсків тощо.

Прояв **СМЯ** може також сприяти **поширенню інфекційних** захворювань (наприклад, сильні опади можуть призводити до підтоплення територій і, відповідно, до швидшого поширення інфекційних захворювань). *Смертність в результаті травми під час стихійного лиха.* Погана якість збільшує ризик трахоми - інфекції очей, що може призвести до [сліпоті](#).

Зміни клімату можуть мати вплив на поширення таких інфекцій:

- Сказ,
- Лихоманка Західного Нілу,
- Бореліоз,
- Лептоспіроз,
- Туляремія,
- Кліщовий енцефаліт,
- Чума людини

Вразливість міста до зростання кількості інфекційних захворювань та алергійних проявів

Недоїдання.

Послаблення **імунітету** більшості міських жителів (забруднення атмосферного повітря, щоденні стреси на роботі тощо), спричинює **підвищену схильність** до алергії. Крім того, пилок й інші аероалергени найбільш негативно впливають у періоди сильної спеки. Вони можуть спровокувати астму, якою страждають близько 300 мільйонів осіб.

Концентрація значної кількості населення у містах сприяє **швидкому поширенню** захворювань.

Екзотичні переносники захворювань

(за А.Скрипник, С.Хоменко, 2018)

- Через Україну пролягають великі міграційні шляхи перелітної птиці, яка ефективно транспортує зовнішніх та внутрішніх паразитів на великі відстані, долаючи такі географічні бар'єри як гори та моря;
- Заражаються в районі далеких зимівель в Африці, на Близькому Сході та Середземномор'ї;
- Потепління сприятиме потенційній ендемізації екзотичних інфекцій та виникненню нових для України/Європи паразитарних систем;
- Дифузне розширення на північ ареалів ряду інвазивних видів комах (*Culex* spp., *Aedes albopictus*, *Aedes aegypti*)

Можливі наслідки зміни клімату на здоров'я населення України

(за даними Туряниця С.М., Андрашко Ю.В., Петров В.О., Сакаль М.М.)

- ✓ Внаслідок різкого потепління можливе висихання торф'яних боліт на півночі України й Поліссі, що спричинить часті пожежі і як наслідок – збільшення алергічних та астматичних захворювань.
- ✓ Часті зливи і затоплення прибережних міст можуть стати причиною різкого погіршення якості питної води і як наслідок збільшення кишкових та інфекційних захворювань.
- ✓ Внаслідок підвищення температури повітря – можуть з'явитися комахи з Африки, Близького Сходу та Середземномор'я, укуси яких викликають алергічні реакції, для південних та східних регіонів країни це також може загрожувати появою отруйних павуків, укуси яких небезпечні для людини (інколи – смертельні).
- ✓ Зростання температури і вологості на півдні – може призвести до появи «малярійних» комарів, здатних переносити малярію, лихоманку Рифт-Валі та інші інфекційні захворювання.
- ✓ По всій території країни збільшується чисельність кліщів і як наслідок – зростає кількість випадків захворювань на кліщовий бореліоз (хвороба Лайма) та кліщовий енцефаліт.
- ✓ Внаслідок зміни клімату на території України, порівняно з іншими (південними) країнами умови для життя будуть кращими прогнозується збільшення потоку кліматичних біженців і як наслідок поява нетипових раніше для України і збільшення кількості випадків вже відомих інфекційних захворювань (ВІЛ/СНІД, геморогічна лихоманка з нирковим синдромом, гепатит С, атипова пневмонія та інші).
- ✓ Пліснява/сирість, що виникає внаслідок повеней – викликає розвиток кашлю, мокроти або ускладнення дихання, а також може спричинити алергійні реакції у людей.

Дякую за увагу!